

ΜΟΝΟΜΑΧΟΙ – ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Οι μονομάχοι (επιστημονικό όνομα: *Betta splendens*) είναι λαβυρινθόψαρα, διαθέτουν δηλαδή ένα ειδικό όργανο (λαβύρινθος), που τους επιτρέπει να αναπνέουν ατμοσφαιρικό αέρα απ' την επιφάνεια του νερού. Αποθέτουν τα αυγά τους σε φωλιές από φυσαλίδες αέρα που φτιάχνουν στην επιφάνεια του νερού. Από εκεί προέρχεται και ο όρος «bubblenesting fish». Η καταγωγή τους είναι από τη νότιο-ανατολική Ασία (Ταϊλάνδη, Καμπότζη, Βιετνάμ). Το φυσικό χρώμα τους είναι ένα θαμπό πράσινο-καφέ και τα πτερύγια των άγριων ψαριών στη φύση είναι σχετικά κοντά σε μήκος. Στην Ασία, αυτά τα ψάρια είναι γνωστά ως «rlakads» ή «rlakats» και εκτρέφονται από τον άνθρωπο εδώ και αιώνες, για ένα «άθλημα» παρόμοιο με τις κοκορομαχίες. Επειδή στους αγώνες αυτούς χρειάζονται επιθετικά ψάρια με κοντά πτερύγια, οι λεγόμενοι «μαχητές» αναπτύχθηκαν χρησιμοποιώντας άγρια ψάρια, μέσω επιλεκτικών αναπαραγωγών. Ευτυχώς στις μέρες μας, αυτό το σπορ έχει απαγορευθεί στις περισσότερες περιοχές του κόσμου, αλλά από αυτή την τακτική των επιλεκτικών αναπαραγωγών, ξεκίνησε η πλούσια ποικιλία χρωμάτων και τύπων ουράς που βλέπουμε σήμερα στα ψάρια του είδους *Betta splendens*.

Τύποι ουράς/πτερυγίων μονομάχων:

Plakat (PK) αρσενικό. Κοντά πτερύγια, άγριος τύπος και τύπος αγώνων.

Veiltail (VT) αρσενικό. Μακριά πτερύγια, ο πιο κοινός τύπος που συναντάμε στα ενυδρεία καταστήματα.

Deltatail (SD) αρσενικό. Τύπος με μακριά πτερύγια και αυξημένο άνοιγμα ουραίου πτερυγίου.

Halfmoon (HM) αρσενικό. Μακριά πτερύγια με άνοιγμα ουράς 180° ή μεγαλύτερο. Συνήθης τύπος διαγωνισμών.

Doubletail (DT) αρσενικό. Τύπος ουράς με δύο λοβούς και φαρδύ ραχιαίο πτερύγιο με περισσότερες ακτίνες.

Crowntail (CT) αρσενικό. Τύπος με ακτίνες που εξέρχονται από τη μεμβράνη των πτερυγίων.

Πώς αναγνωρίζουμε ένα αρσενικό πλακάτ από ένα θηλυκό;

Δυστυχώς αρκετά συχνά, πωλούνται αρσενικά ψάρια για θηλυκά σε αρχάριους, ειδικά όταν πρόκειται για πλακάτ με κοντά πτερύγια, όπου η αναγνώριση τους είναι δύσκολη πολλές φορές. Εδώ θα βρείτε μερικά χρήσιμα χαρακτηριστικά, για το σωστό διαχωρισμό τους.

Αρσενικό Πλακάτ:

- Συχνό flaring* προς άλλα αρσενικά και προς το είδωλο του.
- Επιδεικνύεται προς τα θηλυκά κολυμπώντας μπροστά τους.
- Φτιάχνει φωλιά με φυσαλίδες (ένδειξη σωστών συνθηκών ενυδρείου και υγείας).
- Συμπαγές σώμα.
- Μακρύτερα και πιο φαρδιά κοιλιακά πτερύγια.
- Μυτερό εδρικό πτερύγιο.

* **Flaring:** Συμπεριφορά επίδειξης (ή υπεροχής) των αρσενικών. Συνδέεται συνήθως με την προστασία της περιοχής από άλλα αρσενικά ή το φλερτ. Κύριο χαρακτηριστικό είναι το ανασήκωμα των βραγχιακών επικαλυμμάτων (και του «γενιού») και συνήθως συνοδεύεται από πλήρη ανάπτυξη («άνοιγμα») όλων των πτερυγίων και γρήγορη κολύμβηση μπροστά από το άλλο ψάρι. Πολλές φορές το εκδηλώνουν και τα θηλυκά (προς άλλα θηλυκά ή προς αρσενικά) αλλά με μικρότερη ένταση.

Θηλυκά:

- Μπορεί να δείξουν επιθετικότητα προς άλλα θηλυκά (ειδικά όταν πρόκειται για νεοεισαχθέντα ψάρια στο ενυδρείο).
- Εμφανίζουν κάθετες γραμμές στο σώμα τους (συνήθως, αποτελεί ένδειξη ενδιαφέροντος προς το αρσενικό).
- Εμφανίζουν ωοαποθέτη (λευκό σημάδι πίσω από τα κοιλιακά πτερύγια).
- Γενικά μικρότερα και πιο κοντά πτερύγια.

Εξαιρέσεις:

- Μερικά θηλυκά φτιάχνουν φωλιά με φυσαλίδες, συνήθως όμως μικρότερη από του αρσενικού.
- Μερικά αρσενικά μπορεί να έχουν λευκό σημάδι που μοιάζει με ωοαποθέτη. Κυρίως όταν πρόκειται για ανήλικα ψάρια.
- Κάποια αρσενικά μπορεί να έχουν κάθετες γραμμές στο σώμα, αλλά είναι σπάνιο.

Βασική Ανατομία Μονομάχου

Betta splendens - Αρσενικό

Betta splendens - Θηλυκό

Φροντίδα μονομάχου – Συχνές ερωτήσεις:

Ποιάς είναι ο καλύτερος τρόπος να φιλοξενήσω ένα μονομάχο;

Ένας αρσενικός μονομάχος μπορεί να ζήσει σε ενυδρείο με ελάχιστες διαστάσεις 35x30x30cm (30 λίτρα). Αν πρόκειται για ζευγάρι (1 αρσενικό, 1 θηλυκό), χαρέμι (1 αρσενικό, 2+ θηλυκά), ή για ομάδα θηλυκών, προτείνεται μεγαλύτερο ενυδρείο. Οι μονομάχοι προτιμούν ενυδρεία με πυκνή βλάστηση και μικρή ροή, οπότε είναι καλύτερα να μη χρησιμοποιούνται δυνατές αντλίες, αλλά ένα καλό φίλτρο ικανό να παρέχει την απαραίτητη καθαριότητα για τα λίτρα του ενυδρείου μας. Στη φύση οι μονομάχοι ζούνε συνήθως σε ρηχές λίμνες και ρυάκια και αναπνέουν απ' την επιφάνεια του νερού. Επομένως είναι σημαντικό, η στάθμη του νερού να είναι χαμηλή (30-40cm max). Στρόγγυλες γυάλες η βάζα, καλύτερα να αποφεύγονται.

Χρειάζεται να σκεπάσω το ενυδρείο μου;

Ναι, γιατί οι μονομάχοι είναι εξαιρετικοί άλτες. Αυτό θα σας γλυτώσει από τη δυσάρεστη θέση να βρείτε το ψάρι νεκρό στο πάτωμα την επόμενη μέρα. Εκτός αυτού, η χρήση του καλύμματος θα μειώσει και τη διακύμανση της θερμοκρασίας.

Πώς να κρατήσω το ψάρι μου δραστήριο;

Οι αρσενικοί μονομάχοι μπορούν να εκπαιδευτούν κάνοντας επίδειξη ισχύος (flaring) σε άλλα αρσενικά, ή στο είδωλο τους σε καθρέφτη. Μια τέτοια ρουτίνα 1-2 φορές τη μέρα για 5 λεπτά, μπορεί να βοηθήσει το ψάρι σας να παραμείνει δραστήριο και υγιές. Όταν έχουμε πολλά αρσενικά σε ενυδρεία το ένα δίπλα στο άλλο όπου τα αρσενικά βλέπονται συνέχεια μεταξύ τους, είναι καλύτερα να βάζουμε χαρτόνι ανάμεσα τους γιατί είναι πολύ πιθανό κάποια στιγμή να χάσουν το ενδιαφέρον τους ή το ένα να επικρατήσει του άλλου, με αποτέλεσμα το «ηττημένο» να χάσει την αυτοπεποίθησή του. Αυτή δύσκολα ξανακερδίζεται αν χαθεί.

Πόσο συχνά χρειάζονται αλλαγές νερού;

Τα περισσότερα ενυδρεία είναι κλειστά οικοσυστήματα. Αυτό σημαίνει πως πρέπει να φροντίζουμε εμείς για την ποιότητα του νερού. Οι τακτικές αλλαγές νερού εμποδίζουν την συγκέντρωση αποβλήτων στο ενυδρείο και έτσι βοηθούν να κρατηθεί το ψάρι υγιές χωρίς προβλήματα στην ανάπτυξη του. Φυσικά το φίλτρο βοηθάει στην καθαριότητα του νερού, αλλά συνιστάται να ανανεώνετε το 1/3 των λίτρων του ενυδρείου μια φορά την εβδομάδα, με φρέσκο αποχλωριωμένο νερό ίδιας θερμοκρασίας με αυτή του ενυδρείου, ώστε να αποφευχθούν τα σκαμπανεβάσματα θερμοκρασίας. Αυτή η ρουτίνα δίνει και την ευκαιρία να καθαρίσετε και το βυθό του ενυδρείου. Οι τακτικές αλλαγές και το καθάρισμα, περιορίζουν την πιθανότητα μολύνσεων. Για την αποχλωρίωση του νερού υπάρχουν ειδικά προϊόντα στα καταστήματα.

Τι τρώνε οι μονομάχοι;

Οι μονομάχοι τρώνε μια μεγάλη γκάμα τροφών. Μια διαίτα με ποικιλία, σίγουρα θα βοηθήσει το ψάρι να έχει υγεία και ζωντάνια. Τα περισσότερα καταστήματα με ενυδρείακιά είδη έχουν μεγάλη ποικιλία τροφών, π.χ. ξηρές τροφές (νιφάδες, κόκκους κλπ) αλλά και κατεψυγμένες ή ζωντανές τροφές (κόκκινες, λευκές και μαύρες λάρβες κουνουπιών, Αρτέμια, Δάφνια, Tubifex κλπ). Τα πλεονεκτήματα της ζωντανής τροφής είναι πως είναι θρεπτική και το ψάρι θα κινηθεί για να την πιάσει. Το μεγαλύτερο μειονέκτημα είναι πως μπορεί να φέρει αρρώστιες, οπότε πρέπει να χρησιμοποιούνται τροφές καλής ποιότητας και να πλένονται πριν τις προσφέρουμε. Οι κατεψυγμένες τροφές έχουν σχεδόν την ίδια θρεπτική αξία με τις ζωντανές, αλλά με πολύ μικρότερες πιθανότητες να φέρουν κάποια αρρώστια ή παράσιτο. Το ίδιο ισχύει και για τις ξηρές τροφές. Σήμερα υπάρχουν πολλές ξηρές τροφές ειδικά αναπτυγμένες για μονομάχους. Το μειονέκτημα κατεψυγμένων και ξηρών τροφών είναι πως η αφάγωτη τροφή μπορεί εύκολα να λερώσει το ενυδρείο.

Μπορώ να έχω δύο ή περισσότερα αρσενικά στο ίδιο ενυδρείο;

Αυτό απαγορεύεται. Στους πρώτους 2-3 μήνες της ζωής τους, τα αρσενικά γίνονται πολύ κτηκικά με την περιοχή τους και θα πολεμήσουν οποιοδήποτε άλλο αρσενικό δούνε. Αυτό μπορεί να προκαλέσει σοβαρούς «καυγάδες» και τραυματισμούς. Στη φύση ο ηττημένος θα είχε τη δυνατότητα να αποχωρήσει, αλλά στο ενυδρείο αυτό είναι αδύνατο και συχνά οδηγεί στο θάνατο του ενός αρσενικού.

Μπορώ να έχω δύο ή περισσότερα θηλυκά στο ίδιο ενυδρείο;

Συνήθως είναι δυνατό να γίνει όταν στο ενυδρείο υπάρχουν κρυψώνες με πέτρες, φυτά, ξύλα κλπ. Ίσως υπάρχουν λίγες αψιμαχίες στην αρχή, αλλά μετά από λίγο θα καθοριστεί ιεραρχία. Φυσικά πάντα υπάρχουν και εξαιρέσεις. Κάποια θηλυκά απλά δεν μπορούν να συνυπάρξουν με άλλα και θα συνεχίσουν να καυγαδίζουν όπως περιγράφεται για τα αρσενικά παραπάνω.

Μπορώ να έχω ένα αρσενικό και ένα θηλυκό στο ίδιο ενυδρείο;

Μπορεί να γίνει, αλλά αν έχουμε ένα αρσενικό με δυο ή περισσότερα θηλυκά είναι ακόμα καλύτερα. Σε μία τέτοια ομάδα, η προσοχή του αρσενικού μοιράζεται σε περισσότερα θηλυκά και έτσι δεν θα κυνηγάει συνεχώς το ένα. Προσέξτε το ενυδρείο σας να έχει ελάχιστες διαστάσεις 60x30x30cm με αρκετές κρυψώνες (πέτρες, ξύλα, φυτά κλπ). Παρολ' αυτά ένα τέτοιο ενυδρείο δεν είναι ιδανικό για αναπαραγωγές, αφού για κάτι τέτοιο υπάρχουν και άλλες προϋποθέσεις. Περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να βρείτε στο www.aquatek.gr.

Μπορώ να έχω μονομάχο με άλλα ψάρια;

Ναι! οι μονομάχοι τα πάνε καλά με είδη όπως *Corydoras* sp. και *Ancistrus* sp. Αποφύγετε να τον βάλετε μαζί με άλλα κτηκικά με την περιοχή τους ψάρια, όπως άλλα λαβυρινθόψαρα ή κιχλίδες. Τα μακριά πτερύγια του μονομάχου είναι εύκολος στόχος και τα άλλα ψάρια μπορούν να τον τραυματίσουν. Κάντε μια καλή έρευνα πριν αποφασίσετε να βάλετε άλλο είδος ψαριού μαζί με το μονομάχο. Αυτό θα σας γλυτώσει από μελλοντικά προβλήματα.

Μπορώ να κρατήσω μονομάχο με χρυσόψαρο;

Όχι, δεν γίνεται γιατί οι μονομάχοι είναι τροπικά ψάρια (θερμοκρασία νερού: 24-28 °C), ενώ τα χρυσόψαρα (*Carassius auratus*) είναι υπο-τροπικά είδη και προτιμούν πιο κρύο νερό.

Τι ηλικία μπορεί να φτάσει ο μονομάχος;

Σε γενικές γραμμές η διάρκεια ζωής του μονομάχου κυμαίνεται από 1 έως 3 χρόνια, υπάρχουν όμως περιπτώσεις ψαριών που έζησαν έως και 5 χρόνια. Τα ψάρια που αγοράζονται απ' τα καταστήματα έχουν συνήθως ηλικία μεταξύ 6 και 12 μηνών.

Για περισσότερες πληροφορίες για αυτά τα πανέμορφα ψάρια και ενημέρωση για το ενυδρείακό χόμπι, παρακαλούμε επισκεφθείτε τη διεύθυνση www.aquatek.gr (Greek Aquarist's Boards) και ειδικότερα την κατηγορία των Bettas.

Συγγραφέας: Joep van Esch

Ο Joep είναι ένας πολύ γνωστός εκτροφέας μονομάχων από την Ολλανδία, με μεγάλη συνεισφορά στην εξέλιξη και διάδοση του χόμπι παγκοσμίως. Διατηρεί ένα διεθνές forum (στα αγγλικά), το www.bettas4all.nl, αποκλειστικά για μονομάχους, με συμμετοχή χομπιστών και εκτροφέων από όλο τον κόσμο. Στην προσωπική του σελίδα, www.bettaterritory.nl, θα βρείτε επίσης πολλές πληροφορίες (στα αγγλικά) για τους μονομάχους (σχετικά με την αναπαραγωγή, τη γενετική, τους τύπους ουράς και χρωμάτων κ.α.).

Παράδειγμα ενυδρείου με μονομάχο με φυσική διακόσμηση.